

Datum: 25. 10. 2017

Za:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, gp.mddsz@gov.si
- Ekonomsko-socialni svet, ess@gov.si

ZADEVA: Pisne pripombe ZSSS na osnutek strategije na področju varnosti in zdravja pri delu v Republiki Sloveniji »Premik naprej – Dvig ravni kulture preventive v delovnem okolju«, obravnavan na 306. seji ESS z dne 13. 10. 2017

Spoštovani!

V skladu s sklepom Ekonomsko-socialnega sveta na 306. seji z dne 13. 10. 2017 pošiljamo pripombe Zveze svobodnih sindikatov Slovenije – ZSSS na osnutek strategije na področju varnosti in zdravja pri delu v Republiki Sloveniji »Premik naprej – Dvig ravni kulture preventive v delovnem okolju« (verzija 28. 9. 2017).

1. **Ni jasen status tega dokumenta:** V osnutku nove strategije na področju varnosti in zdravja pri delu v Republiki Sloveniji »Premik naprej – Dvig ravni kulture preventive v delovnem okolju« (v nadaljevanju nova strategija) je zapisano, da nadgrajuje Resolucijo o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu - ReNPVZD (Uradni list RS, št. 126/03 in na njej temelji. Nikjer ni zapisano, da ReNPVZD neha veljati s sprejemom nove strategije. Ali torej še vedno ostane v veljavi tudi ReNPVZD? Ali je nova strategija podrejena ReNPVZD?
2. **Nova strategija mora biti sprejeta hkrati s triletnim akcijskim načrtom za izvajanje 2018-2021:** Nova strategija naj ne bi bila vezana na časovno obdobje (oziroma naj bi veljala do 2026) in naj bi veljala dokler Vlada RS in Ekonomsko-socialni svet ne bosta ocenila, da so se razmere v družbi in delovnem okolju toliko spremenile, da jih strategija ne bo več odražala. Do takrat pa naj se bi jo izvajalo z operativnimi in prilagodljivimi izvedbenimi triletnimi akcijskimi načrti. Tak pristop je sprejemljiv, če so triletni akcijski načrti dejansko sprejeti. V novi strategiji namreč pogrešamo roke za izvedbo načrtovanih sistemskih dejavnosti in zanje zadolžene nosilce. Ker izvedbene vrednosti nove strategije zato ni mogoče oceniti brez upoštevanja triletnega akcijskega načrta za obdobje 2018-2021, naj bosta objavljena istočasno.

3. **Monitoring izvajanja nove strategije:** V uvodu nove strategije je omenjeno evalviranje triletnih akcijskih programov po njihovem izteku. Novo strategijo pa je potrebno dopolniti z opredelitvijo postopka monitoringa njenega izvajanja. Ministrstvo, pristojno za varnost in zdravje pri delu v sodelovanju z Ministrstvom za zdravje s svojimi organi naj pripravljata evalvacijska poročila, ki naj jih obravnava med drugim tudi Ekonomsko-socialni svet. Tak monitoring je navsezadnje potreben za oceno, ali nova strategija še odraža razmere v družbi in delovnem okolju.
4. **Jezik nove strategije za zavezanost k doseganju ciljev:** Nova strategija uporablja besede, ki vzbujajo dvome v politično voljo, da se jo dejansko izvede npr.:
- i. Slovenija si bo prizadevala povečati delež proračunskih sredstev, namenjenih za bazične in aplikativne raziskave na področju varnosti in zdravja pri delu.
 - ii. Proučitev možnosti za uvedbo diferencirane prispevne stopnje za zdravstveno ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje.
- Namesto tega je treba uporabiti jezik, ki kaže na zavezanost k doseganju ciljev – npr.: »Zagotovili bomo pravno podlago za namenjanje proračunskih sredstev za raziskave in za diferencirano prispevno stopnjo.«

5. **Vizija nove strategije:**

- a. Slovenski delavec mora biti na enotnem evropskem trgu deležen varnosti in zdravja pri delu, ki bosta primerljiva z najuspešnejšimi državami pri varovanju delavčevega zdravja. Ni sprejemljivo grajenje konkurenčnosti našega gospodarstva z varčevanjem na račun varnosti in zdravja pri delu.

6. **Strateški cilji usmerjeni v varnost pri delu:**

- a. Poleg varne uporabe nevarnih kemikalij naj bo cilj tudi nadomeščanje nevarnih kemikalij z manj nevarnimi. Opredeliti je treba tudi ukrepe za doseganje tega cilja.
- b. Predvidi se naj ukrep intenziviranja obveznih usposabljanj strokovnih služb delodajalca o nevarnih kemikalijah. Po podatkih ESENER namreč Slovenija sodi med države, kjer odgovori za varnost in zdravje pri delu najbolj odgovornih menedžerjev kažejo podpovprečno zavest o nevarnih kemikalijah. Poenostavljeno: vedo, da se pri njih dela s kemikalijami, vendar menijo, da te niso nevarne.
- c. Do leta 2020 mora Slovenija določiti mejne vrednosti poklicne izpostavljenosti za najmanj 50 karcinogenov, ki predstavljajo 80 % izpostavljenosti karcinogenom na delovnem mestu. Pri prenovi slovenskih mejnih vrednosti naj Slovenija namesto tehnično dosegljivih mejnih vrednosti (MV in KTV) določi prag tolerančnega in prag sprejemljivega tveganja (po vzoru Nemčije TRGS 400 in TRGS 910).
- d. Slovenija se naj aktivno prizadeva za dopolnitev Direktive 2004/37/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2004 o varovanju delavcev pred nevarnostmi zaradi izpostavljenosti rakotvornim ali mutagenim snovem pri delu (šesta posebna direktiva v skladu s členom 16(1) Direktive Sveta 89/391/EGS) (kodificirana različica), da bo tudi ta do 2020 določala evropske obvezujoče mejne vrednosti za vsaj 50 najpogostejših karcinogenov.
- e. Slovenija naj vzpostavi digitaliziran register delavcev, ki so pri delu izpostavljeni karcinogenom in nekaterim ključnim obremenitvam (OVO zaradi preseženih stopenj hrupa ipd.) kot kazalnike trendov/stanja na področju varnosti in zdravja pri delu.

- f. Poleg ukrepa 1.3.6. je treba zagotoviti tudi dopolnitev vsakoletnega Nacionalnega programa statističnih raziskovanj (NPSR) z raziskovanji na področju varnosti in zdravja pri delu.
- g. Načrtovati je treba posodobitev predpisov v skladu z novejšimi znanstvenimi spoznanji in razvojem tehnologije (npr. tveganje zaradi sončnih žarkov pri delu na prostem, posodobitve direktiv EU). Dopolniti je treba tudi pravilnike s področja varnosti in zdravja pri delu po predlogu IRSD v njegovem Poročilu za delo za leto 2016 na straneh 84, 85 in 86.
- h. Načrtuje se naj doktrinarna institucija ali urad za varnost in zdravje pri delu na MDDSZ, ki bo tolmačil/a »state of the art« pristope k varnosti pri delu in izvajala raziskave o potrebah za sistemski pristop na področju varnosti in zdravja pri delu.

7. Strateški cilji, usmerjeni v zdravje pri delu:

- a. Poglavje »Strateški cilji, usmerjeni v zagotovitev zdravja pri delu« ni usklajeno z osnutkom Pravilnika o poklicnih boleznih, ki ga je 20. 10. 2017 na izredni seji Ekonomsko-socialnega sveta predstavila ministrica za zdravje. Izkazalo se je, da ministrica za zdravje ne pozna nove strategije in ne ve, da mora v njej napisati »Predgovor ministrice, pristojne za zdravje«. Koncept osnutka Pravilnika o poklicnih boleznih določa s priporočili EU usklajen posodobljen seznam poklicnih bolezni, realno izvedljiv in od delodajalčevega financiranja neodvisen postopek verifikacije poklicnih bolezni v dvostopenjskih izvedenskih organih zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS), vzpostavitev registra poklicnih bolezni in s tem statistično spremljanje ter letno poročanje o izvajanju pravilnika. Ko bo nova strategija začela veljati, bo pravilnik že predvidoma uveljavljen, zato morajo biti strateški cilji zdravja pri delu usklajeni z njim.
- b. V zvezi s promocijo zdravja na delovnem mestu je treba navesti tudi strateške usmeritve in smernice Ministrstva za zdravje, ki določajo, da sta krepitev zdravja in preprečevanje bolezni prioriteta strateška pristopa za izboljšanje tudi poklicnega zdravja prebivalstva do leta 2025¹. Določiti je treba ukrep, da se bo zagotovila pravna podlaga za porabo dela sredstev in prispevne stopnje delodajalcev za zdravstveno zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni za projekte socialnih partnerjev za ohranjanja poklicnega zdravja in promocijo zdravja na delovnem mestu. Ministrstvo za zdravje je že potrdilo, da bo ta pravna podlaga v novem Zakonu o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju (ZZVZZ-1).
- c. Namesto priprave praktičnih smernic za pomoč delavcem pri vračanju na delo po daljši bolniški odsotnosti (2.5.4.) se naj načrtuje sistemski pristop, v skladu z dobrimi praksami, predstavljenimi v publikaciji EU OSHA Rehabilitation and return to work: Analysis report on EU and Member States policies, strategies and programmes². Po tej analizi namreč Slovenija sodi med tiste države EU, ki so sistemsko najmanj storile za delovno rehabilitacijo prebivalstva. Slovenija namreč zagotavlja izključno poklicno rehabilitacijo za delovne invalide.
- d. Dopolniti je treba Pravilnik o preventivnih zdravstvenih pregledih, tako da bo zagotovljeno stalno spremljanje poteka verificiranih poklicnih bolezni.

¹ Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja« (ReNPZV16–25, UL RS 25/2016) in Smernice Ministrstva za zdravje za promocijo zdravja na delovnem mestu (verzija 1.0) iz leta 2015 v skladu z 32. členom ZVZD-1.

² <https://osha.europa.eu/en/tools-and-publications/publications/rehabilitation-and-return-work-analysis-eu-and-member-state/view>

Zdravstveni nadzor se naj zagotovi tudi vsem delavcem, ki so bili na delovnem mestu v stiku s karcinogeni, glede na ustrezno latentno dobo posameznega karcinogena – tudi po upokojitvi.

8. Strateški cilji spodbujanja kulture preventive:

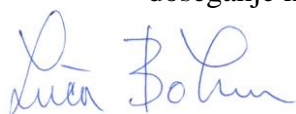
- a. Socialni partnerji naj se dogovorijo o izvajanju Neodvisnega okvirnega sporazuma evropskih socialnih partnerjev o aktivnem staranju in medgeneracijskem pristopu iz leta 2017, katerega cilji so:
 - povečati ozaveščenost in razumevanje delodajalcev, delavcev in njihovih predstavnikov o izzivih in priložnostih, ki jih prinašajo demografske spremembe;
 - ponuditi delodajalcem, delavcem in njihovim predstavnikom na vseh ravneh praktične pristope in/ali ukrepe za učinkovito promoviranje in upravljanje aktivnega staranja;
 - zagotoviti in ohranjati zdravo, varno in produktivno delovno okolje;
 - spodbujanja inovativnih vseživljenjskih pristopov s produktivnimi in kakovostnimi službami, ki ljudem omogočajo delati do predpisane upokojitvene starosti;
 - olajšati izmenjavo, medsebojno sodelovanje in spodbujanje konkretnih dejavnosti na delovnem mestu za prenos znanja in izkušenj med generacijami.

9. Strateški cilji za varnost in zdravje pri delu v novih oblikah dela:

- a. Potrebujemo zavezo, da bomo zagotovili enako varnost in zdravje pri delu vsem kategorijam delavcev ne glede na tip pogodbe o delu – med drugim tudi tujim delavcem, napotenim na delo v Slovenijo, migrantom in delavcem na črnem trgu dela.
- b. Predlagamo usmerjene nadzore Inšpektorata RS za delo varnosti in zdravja pri delu za delo na domu, kar je oblika vedno pogostejšega praviloma pisarniškega dela na domu.

10. Strateški cilji, usmerjeni v spodbujanje socialnega dialoga na področju varnosti in zdravja pri delu in deležniki :

- a. Opravi se naj redakcija nove strategija tako, da bo v besedilu upoštevana avtonomija socialnih partnerjev. Za zgled se naj vzame strateški okvir EU za varnost in zdravje pri delu za obdobje 2014-2020, v katerem se Evropska komisija zavezuje, da bo podpirala delo socialnih partnerjev v zvezi s politikami na področju varnosti in zdravja pri delu v okviru njihovih samostojnih delovnih programov. Dobra praksa na ravni EU in v razvitih državah članicah EU je, da država finančno podpira projekte socialnih partnerjev (npr. e-orodja za ocenjevanje tveganja v NL), ki so v skladu z nacionalnimi strateškimi cilji na področju varnosti in zdravja pri delu, ker je to najbolj učinkovit način za njihovo doseganje na ravni individualnih delodajalcev in delovnih mest.

Lučka Böhm, izvršna sekretarka ZSSS za varnost in zdravje pri delu